

21

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Leeuwarden
22 oktober 2013, nr. 200.126.061/01,
ECLI:NL:GHARL:2013:7962
(mr. De Hek, mr. Kuiper, mr. Groefsema)
Noot mr. M.R. van Zanten

Benadeelde partij. Appel.

[Sv art. 51f, 421]

Het hof verklaart zich onbevoegd kennis te nemen van het appel van de benadeelde partij dat is ingesteld tegen de niet-ontvankelijkheid voor een deel van de in de strafzaak ingestelde vordering tot schadevergoeding.

Klaas Jan Gaikema te Leek,
appellant,
in eerste aanleg: benadeelde partij,
hierna: Gaikema,
advocaat: mr. F.L. van Lelyveld, kantoorhoudend te Leek,
tegen
1. Michael van der Velde te Leek,
hierna: Van der Velde,
2. Frans Mulder te Leek,
hierna: Mulder,
geïntimeerden,
in eerste aanleg: verdachten,
hierna: Van der Velde c.s.,
advocaat: mr. U. van Ophoven, kantoorhoudend te Leek.

1. *Het geding in eerste aanleg*
(...; red.)

2. *Het geding in hoger beroep*
(...; red.)

3. *De feiten*

3.1. Het hof gaat in hoger beroep uit van de volgende feiten.
3.2. Gaikema heeft op 3 oktober 2012 aangifte gedaan van brandstichting van zijn auto.
3.3. De officier van justitie heeft Van der Velde en Mulder gedagvaard voor de meervoudige strafkamer en hen (afzonderlijk van elkaar) onder andere ten laste gelegd dat zij ter uitvoering van

het door hen voorgenomen misdrijf om tezamen en in vereniging met een ander, althans alleen, opzettelijk brand hebben gesticht aan een auto terwijl daarvan gemeen gevaar voor goederen en/of personen te duchten was.

3.4. Gaikema heeft zich in het daaropvolgende strafproces gevoegd als benadeelde partij in de zin van artikel 51f van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv) en heeft schadevergoeding ter hoogte van € 5.525,= van Van der Velde c.s. gevorderd.

3.5. Bij het bestreden vonnis van 31 januari 2013 met parketnummer 18/670438-12 heeft de meervoudige strafkamer van de rechtbank Van der Velde veroordeeld tot – kort gezegd – een jeugdetentie voor de duur van acht maanden wegens het medeplegen van opzettelijk brandstichten, terwijl daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is.

Bij het bestreden vonnis van 31 januari 2013 met parketnummer 18/670438-12 heeft de meervoudige strafkamer van de rechtbank Mulder voor datzelfde feit veroordeeld tot – kort gezegd – een gevangenisstraf voor de duur van tien maanden.
3.6. De rechtbank heeft in beide bestreden vonnissen de vordering tot schadevergoeding van Gaikema toegewezen en Van der Velde en Mulder hoofdelijk veroordeeld, des dat de één betalende de ander in zoverre zal zijn bevrijd, tot betaling aan Gaikema van een bedrag van € 2.150,=. Voor het overige deel heeft de rechtbank Gaikema niet-ontvankelijk verklaard in zijn vordering. De rechtbank heeft daartoe overwogen: “Naar het oordeel van de rechtbank is de vordering van de benadeelde partij voor het overige onvoldoende onderbouwd, dan wel dusdanig gemotiveerd bestreden dat de behandeling ervan een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert. De benadeelde partij kan daarom thans in zoverre in haar vordering niet worden ontvangen en kan haar vordering ten aanzien van dit gedeelte slechts bij de burgerlijke rechter aanbrengen.”

3.7. Tegen de bestreden vonnissen is noch door Van der Velde c.s. noch door de officier van justitie hoger beroep ingesteld.

4. *De ontvankelijkheid van het hoger beroep*

4.1. Het hof constateert dat het hoger beroep van Gaikema kennelijk is ingesteld naar aanleiding van het bepaalde in artikel 421 lid 4 Sv, dat (voor zover thans van belang) inhoudt dat – indien, zoals in dit geval, geen hoger beroep in de straf-

zaak is ingesteld – de benadeelde partij tegen het deel van het vonnis waarbij haar vordering is afgewezen, tegen deze afwijzing in hoger beroep kan komen bij het gerechtshof.

4.2. Onderzocht dient te worden of het beroep van Gaikema ontvankelijk is voor zover het is gericht tegen de niet-ontvankelijkverklaring “voor het overige”.

4.3. Artikel 421 lid 4 Sv dankt zijn ontstaan aan een amendement dat als volgt is toegelicht: De benadeelde partij krijgt met dit voorstel de mogelijkheid hoger beroep in te stellen bij de burgerlijke rechter indien haar vordering is afgewezen en er overigens geen beroep tegen het vonnis in de hoofdzaak is ingesteld.

4.4. Aan de indiening van het amendement was een gedachteswisseling tussen de Minister van Justitie en de Tweede Kamer voorafgegaan over de mogelijkheden van de benadeelde partij om haar vordering, wanneer de strafrechter deze niet had toegewezen, alsnog aan de burgerlijke rechter voor te leggen. De Nota naar aanleiding van het eindverslag (TK 1991-1992, 21 345, nr. 9) vat samen: “Het antwoord op de vraag (...) of de benadeelde partij de bevoegdheid heeft haar vordering bij de civiele rechter in te dienen als de strafrechter haar niet-ontvankelijk heeft verklaard, luidt bevestigend.

In antwoord op een vraag terzake (...) deel ik mee dat de benadeelde partij wier vordering in eerste aanleg is afgewezen zich binnen de vordering kan voegen in hoger beroep. Zij heeft dan echter niet meer de mogelijkheid zich tot de civiele rechter te wenden.”

4.5. In de Memorie van Toelichting (TK 1989-1990, 21 345, nr. 3, p. 13) valt het volgende te lezen.

“Het wetsvoorstel opent niet de mogelijkheid voor de benadeelde partij wier vordering door de strafrechter is ontzegd, de vordering opnieuw aan de burgerlijke rechter voor te leggen. Evenmin verschaft het wetsvoorstel de benadeelde partij zelfstandig een rechtsmiddel tegen het op haar betrekking hebbende deel van het vonnis van de strafrechter. Het wetsvoorstel stelt als voorwaarde voor ontvankelijkheid van de vordering dat zij eenvoudig van aard is. Daardoor zullen veel betwistbare vorderingen niet-ontvankelijk worden verklaard. Niet-ontvankelijkverklaring zal ook worden uitgesproken wanneer de verdachte wordt vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging. In deze gevallen beschikt de benadeelde partij

over de bevoegdheid haar vordering alsnog bij de civiele rechter aanhangig te maken. Het feit dat zij tegen deze beslissingen (van de strafrechter) geen hoger beroep kan instellen, kan niet van doorslaggevende betekenis zijn.”

4.6. Uit de hiervoor weergegeven gegevens uit de wetsgeschiedenis leidt het hof af dat de bepaling van artikel 421 lid 4 Sv slechts bedoelt een rechtsmiddel te verschaffen aan de benadeelde partij wier vordering in de strafzaak ontvankelijk is bevonden en waarvan de behandeling (dus) geen onevenredige belasting van het strafgeding oplevert, en vervolgens ten gronde is afgewezen.

4.7. Het ontworpen stelsel bevatte immers van meet af aan een behoorlijke rechtsgang voor de benadeelde partij die – wegens complexiteit van de vordering, of op andere grond – niet in haar vordering werd ontvangen. Alleen de benadeelde partij van wie de vordering weliswaar wel ontvankelijk werd geacht maar op inhoudelijke gronden werd afgewezen, ontbeerde in dit stelsel aanvankelijk een rechtsmiddel indien noch de verdachte noch de officier van justitie hoger beroep had ingesteld tegen het strafvonnis. Om deze lacune op te vullen heeft de wetgever naar aanleiding van het voorgenoemde amendement met artikel 421 lid 4 Sv een bijzondere vorm van hoger beroep opengesteld tegen het vonnis van de strafrechter met betrekking tot de vordering van de benadeelde partij.

4.8. De termen “afgewezen” en “afwijzing” in artikel 421 lid 4 Sv moeten dus beperkt worden uitgelegd; zij omvatten, anders dan doorgaans, niet ook “niet-ontvankelijk verklaard” en “niet-ontvankelijkverklaring” (vgl. gerechtshof Amsterdam 11 mei 2000, ECLI:GHAMS:2000:AE5248).

In dit verband acht het hof van belang dat artikel 421 lid 3 Sv, dat regelt wanneer een benadeelde partij zich in de strafrechtelijke procedure in hoger beroep kan voegen, ook een ander (en ruimer) criterium hanteert, te weten dat voeging mogelijk is wanneer de vordering van de benadeelde partij “niet is toegewezen”. Onder een vordering die “niet is toegewezen” is niet alleen een afgewezen vordering te verstaan, maar ook een vordering waarin de benadeelde partij niet-ontvankelijk is verklaard. In artikel 421 lid 4 Sv is het criterium dat de vordering “niet is toegewezen” niet gebruikt.

4.9. Gelet op het vorenstaande moet geconcludeerd worden dat zich in deze zaak niet het in artikel 421 lid 4 Sv voorziene geval voordoet. Te-

gen de niet-ontvankelijkverklaring “voor het overige” in het vonnis van de meervoudige strafkamer staat dus geen hoger beroep open. De benadeelde partij kan het deel van de vordering dat niet-ontvankelijk is, slechts bij de burgerlijke rechter in eerste aanleg aanbrengen.

4.10. Het hof zal zich onbevoegd verklaren van de vordering kennis te nemen. Gelet op het beloop van de vordering, zal de zaak op de voet van artikel 73 Rv en 93 Rv worden verwezen naar de rechtbank Noord-Nederland, sector kanton, locatie Groningen, voor het door Gaikema overleggen van een exploit (overeenkomstig het bepaalde in artikel 74 Rv) waarbij Van der Velde c.s. worden opgeroepen om in deze zaak voor die rechtbank te verschijnen.

4.11. Het hof zal geen beslissing nemen over de proceskosten; hierover zal beslist moeten worden door de rechter waarnaar verwezen wordt.

5. De beslissing

Het hof, rechtdoende in hoger beroep: verklaart zich onbevoegd om van de vordering kennis te nemen;

verwijst de zaak in de stand waarin zich deze bevindt naar de rechtbank Noord-Nederland, sector kanton, locatie Groningen, en bepaalt dat Gaikema een exploit tot oproeping van Van der Velde c.s. – om op een roldatum te verschijnen voor die rechtbank – in het geding kan brengen.

NOOT

1. Art. 421 lid 4 Sv biedt de benadeelde partij de mogelijkheid hoger beroep in te stellen bij de burgerlijke rechter indien haar vordering is afgewezen door de strafrechter en er overigens geen beroep tegen het vonnis in de strafzaak is ingesteld. In deze procedure gaat het om het antwoord op de vraag of de benadeelde partij in een strafzaak op grond van art. 421 lid 4 Sv hoger beroep kan instellen indien een deel van haar vordering is toegewezen en zij voor het overige niet-ontvankelijk is verklaard. Het hof oordeelt dat de benadeelde partij tegen de niet-ontvankelijkheid voor het overige in het vonnis geen hoger beroep kan instellen en de zaak slechts bij de burgerlijke rechter in eerste aanleg kan aanbrengen. Deze uitspraak is gelet op (de parlementaire geschiedenis bij) art. 421 lid 4 Sv en de vaste jurisprudentie niet verrassend.

2. Het Wetboek van Strafvordering geeft in art. 421 Sv degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit het recht zich als benadeelde partij te voegen in het strafproces, teneinde de verdachte te doen veroordelen tot vergoeding van deze schade. De wet heeft deze procedure tussen de benadeelde partij en de verdachte geregeld als een eenvoudige procedure, die in het kader van het strafproces plaatsvindt en waarin ingevolge art. 334 Sv slechts in beperkte mate plaats is voor bewijslevering. Indien de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank niet van zo eenvoudige aard is dat zij zich leent voor behandeling in het strafgeding, kan de rechtbank op verzoek van de verdachte of op vordering van de officier van justitie dan wel ambtshalve bepalen dat zij in het geheel of ten dele niet-ontvankelijk is en dat de benadeelde partij haar vordering, of het deel van de vordering dat niet-ontvankelijk is slechts bij de burgerlijke rechter kan aanbrengen (art. 361 lid 3 Sv).

3. Art. 421 lid 4 Sv geeft de benadeelde partij, ook in het geval er geen hoger beroep is ingesteld door de officier van justitie of de verdachte, de mogelijkheid van hoger beroep indien haar vordering in eerste aanleg geheel of gedeeltelijk is afgewezen. De behandeling van de vordering wordt dan afgewikkeld alsof de vordering in eerste aanleg door de civiele rechter is beoordeeld. Op een dergelijk hoger beroep zijn de bepalingen uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van toepassing (zie verder: Elzinga/Hielkema & Tebbenhoff Rijnenberg, *T&C Strafvordering*, art. 421 Sv, aant. 3).

4. In de onderhavige zaak was door de benadeelde partij een vordering van € 5.525 ingesteld. De rechtbank veroordeelde de verdachten voor brandstichting en veroordeelde hen tevens tot betaling van een bedrag van € 2.150 aan de benadeelde partij (ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ9468). De rechtbank achtte “de vordering van de benadeelde partij voor het overige onvoldoende onderbouwd, dan wel dusdanig gemotiveerd bestreden dat de behandeling ervan een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert. De benadeelde partij kan daarom thans in zoverre in haar vordering niet worden ontvangen en kan haar vordering ten aanzien van dit gedeelte slechts bij de burgerlijke rechter aanbrengen.”

5. Het door de benadeelde partij ingestelde hoger beroep strandt. Het hof verwijst daarbij naar de parlementaire geschiedenis bij art. 421 lid 4 Sv. Hieruit blijkt dat deze bepaling slechts bedoelt een rechtsmiddel te verschaffen aan een benadeelde partij wier vordering in de strafzaak wel ontvankelijk is bevonden en waarvan de behandeling (dus) geen onevenredige belasting van het strafgeding oplevert. Het hof verwijst daarbij naar een arrest van het Gerechtshof Amsterdam van 11 mei 2000 (*NJ* 2002, 274) dat een vrijwel identieke motivering bevat als die van het hier besproken arrest. De benadeelde partij dient de vordering voor het overige dus in te stellen bij de burgerlijke rechter.

6. Art. 421 lid 4 Sv leent zich niet voor extensieve uitleg. Uit een recent door het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gewezen arrest van 14 januari 2014 blijkt dat een benadeelde partij heeft geprobeerd de grenzen van art. 421 lid 4 Sv op te zoeken. De benadeelde partij stelde, onder verwijzing naar het arrest van de Hoge Raad van 26 april 2011 (*ECLI:NL:HR:BP1279*), dat hoger beroep wel open staat van een niet-ontvankelijk verklaarde vordering indien de niet-ontvankelijkverklaring niet berust op een evenredige belasting van het strafgeding. Het hof oordeelde dat dit arrest niet kon dienen als ondersteuning van de stelling van de benadeelde partij. Het hof overwoog verder dat de wetsgeschiedenis geen aanleiding geeft de ene niet-ontvankelijkheid anders te behandelen dan de andere niet-ontvankelijkheid. Het betoog van de benadeelde partij komt erop neer dat de uitspraak van de strafrechter nader zou moeten worden uitgelegd en eerst daarna duidelijk zou zijn welke weg voor de benadeelde partij open staat om zijn niet toegewezen vordering aan een rechter voor te leggen. Het hof oordeelde dat hiermee de rechtszekerheid niet groter wordt. Ten slotte wees het hof op het arrest van de Hoge Raad van 15 september 2006 (*NJ* 2007, 484). In deze zaak wilde de benadeelde partij, wier in het strafproces ingestelde vordering bij vonnis in kracht van gewijsde was afgewezen, in een procedure bij de rechtbank in eerste aanleg (wederom) haar vordering instellen. Hierbij betoogde zij dat de civiele rechter het oordeel van de strafrechter als een niet-ontvankelijkheid had moeten opvatten. De Hoge Raad overwoog dat de wet voor een zoda-

nige conversie door de rechter in een opvolgende civielrechtelijke procedure geen grondslag biedt.

7. De besproken uitspraak van het hof van 22 oktober 2013 is niet verrassend. Op grond van deze uitspraak, alsmede de overige in deze noot genoemde uitspraken, kan worden geconcludeerd dat hoger beroep gebaseerd op een extensieve uitleg van art. 421 lid 4 Sv door de benadeelde partij gedoemd is te mislukken.

M.R. van Zanten
advocaat bij CMS te Amsterdam